

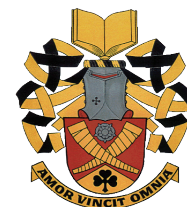

Ukon kertomus

II

”Siitä on yheksänviettä vuotta kun näillä seuvuin toisen kerran oli suuri sota. Minä olin silloin jo kolmansilla kymmenillä, vaan nuorempi veljeni ei vielä täyttä 10 vuotta. Isämme tila oli silloin tästä puolen peninkulman päässä, yksinäinen ja joksenki iso talo. Nyt sen paikan näette kaikki synkiänä lehtona, mutta heinettyneet rauniot näyttävät teille vielä siinä olleen talon. Sota oli kauvan jystänyt ympärillämme. Lappeenranta sanottiin jo voitetuksi. Savonlinnassa ammuttiin hirmuisesti monet viikkonet. Sen tienoille ei päässyt kukaan. Silloin oli näissä maissa kauhia katovuosi. Ihmiset söivät vehkaa ja sammalia ja survovat olkia ja elivät piammastaan raavaan ruuvalla. Moni köyhä nukkui nälkään. Isän talossa oli vielä vähin leipää, ja isä ukko se auttoi monta miesparkaa. Joka päivä kävi köyhiä ja kerjäläisiä; eikä kukaan lähtenyt avuta. Niin oli joutunut jo uutisen rinta, ja noin parin viikon takaa vuoteltiin leipää pellostä. Silloin ajoi muutamana päivänä kymmenkunta ratsasmiestä meille pihaan. Ne olivat Kasakoita. Ensimmäiseksi pyysivät kuroja kymmenelle hevoiselle. Isä sanoi jotta kaurat on syöty. Anna ruista sittä, vastasivat miehet. Ruis on vielä pellossa kasvamassa, vastasi heille isä. Mitä nämä huolivat siitä. Sen kanssa mänivät ulos, tempasivat hevoisensa ja hyppyyttivät kohastaan ne meidän ruispeltoon. Mitä nyt tehdä, meitä vaan kaksi aikamiestä talossa; muut lapsia ja naisia, jotka vapisivat ja parkuivat. Nyt olimme kauhiassa tilaisuudessa. Apua emme osanneet toivoa mistään, kun lähellä ei ollut mitään kylää. Linnan ympärillä meluttiin paraillaan. Vaan tämä oli vasta alku mitä olimme kärsivät näistä miehistä. Se ei ollut vielä kyllä että hevoiset pehnasivat ruispellon; isäni piti myös syöttää kaikki nuo kymmenen miestä. Katovuosi ja köyhän kansan auttaminen oli vienyt isäni talostaki varat hyvin vähiin, niin että tarkalla pitelemisellä olisi nyt vielä hyvästi päästy uutiseen. Mutta elätäkäs kymmenkunta sellaista sutta, ja nää, kun uutisen jauhaa sellainen hevoislauma ennen aikoaan jo nahkaansa. Isäni koki ensin valittaa. Sille nauroivat ilkiöt. Näiden ihmisten käytös oli niin törkiä, että isä peloissaan jo tahtoi ensiyöksi laittaa kaiken naisväen pois, meillä noin puolen peninkulman päässä olevaan mehtäsaunaan. Äiti ja sisareni hävisivät niin yksikerrassaan lähellä olevaan metsään ja kiisivät määrättyyn paikkaan. – Vähän ajan takaa noin päivän laskun aikana käski isäni minun viemään sinne suuren eväskontin, joka niinikään salaa oli saatu täytetyksi; minä läksin ja penuutin isääni kavattamaan noilta vihollisilta. Ole huoleta, poikani, sanoi hän, puristain kättäni. Minä kiisin kuormineni metsäistä tietä eelleen, ja tulin onnellisesti päähän asti. Mutta siellä en viipynyt enemmän kuin oli tarvis laittaa naisia siellä elämään ja olemaan. Nuorempi veljeni oli seurannut naisia tänne. Nyt tahtoi hän jo lähteä takaisin; mutta sen kielsin pois ja läksin astumaan taloon, mutta varoissani aivan toista tietä kuin olin tullut. Yö taisi olla puolessa kuin pääsin sieltä jälleen lähemmäksi kotia. Meillä oli synkiä mehtä sillä puolla josta minä tulin, aivan liki tupaa, niin ettei taloa näkynyt ennen kuin tuli sen luoksi. Kaikki oli hiljaan, ei kuulunut niin hiiskausta, ja minä lohutteliin että kaikki makaavat rauhassa.

Näin olin tullut ihan talon luokse, kun yhtäkkiä leimahti hirmunen valopatsas silmiini. Syämme- ni löi kylmäksi, polveni kävivät hervottomaksi, enkä tahtonut päästä paikalta. Tultua vähäistä likemmäksi näin nyt onnettomuuteni. Koko kartano oli yksi ainoa tuli patsas. Ensimmäinen kysymykseni oli isästäni. Minä juoksentelin kuin hulluna tulen ja savun sekaan; kunnes viimein hervotoina kompastuin johon kuhun pehmiääsen kappaleesen, joka sattui jalkohini.

Nyt oli koko kartano ilmitulessa. Sen leimu valasi nyt kappaleen johon olin langennut. – Mitä hirmuista nään! – isäni kuolleen naaman, pahanpäväseksi pilkotussa ruumiissa. Korvat, käet ja jalat olivat hakatut erilleen. Voi isä parkani! niin piti sinun erota maailmasta. Nyt en enää jatkanut. Minä viskasiin isäni päälle ja itkin. Mutta yhtäkkiä lävähti mieleeni pahantekiöin ilkeys ja vaino, ja syvämmeni vapisi aavistuksesta miten nuo mehtämiehet saunassa lienööt. Läksin juoksemaan minkä jaksoin sinne kohti. Kuta likemmäksi tulin sen varmemmaksi nousi aavistukseni, sen hurjemmasti tunsin syänalani tykyttävän. Tulen viimein saunalle, siellä ei kuulu hiiskausta. Mänen saunaan, hoihkasen, ei henkäystä vastaukseksi. Saan valkian, kahtelen ja voi hirmua! kaikki koko joukko kauhiasti raaeltuna ja viimein tapettu. – Minun aavistukseni oli siis aivan tosi. Ne ilkiöt olivat muka keksineet että naisväki oli hävinnyt talosta, siitä ruvenneet kuristamaan isää ja viimein suuren piinan perästä sen tappaneet, sytyttäneet kartanon ja lähteneet ehtimään joukon piilopaikkaa, johon samaa polkua myöten olivat tulleet jota minä ensikerran kulin. – Minä olin tukehtua sen murheen pakkoa, enkä tiennyt mihin männä, mitä tehdä. Tämä oli minulle hirmuinen yö. Päivällä minulla vielä oli oivallinen isä, äiti ja veljet ja sisaret – nyt olen ihan yksinäni, kuin karsittu kataja, koitta ja konnutta, synkiässä salossa. Vaan nyt vilahti minulle vielä pikkunen valon säe mieleeni. Veljeäni en ollut nähnyt ruumiitten seassa. Veljeni lie päässyt karkuun, hänet löytänen vielä salossa. Minä hyppäsin samassa ulos saunasta, huusin veljeäni nimeltä: Antti olet sie siellä! ”siellä” vastasi hongikko. Hoi, veikko” ”veikko” vastasi taas kaiku vuoren rinnasta. Hän on varmaan pelossaan juossut etemmäksi, ja eksynee salon syvämmeen, arvelin minä ja läksin juoksentelemaan, ja huusin vähän väliä ”veikko” mutta sama ääni vastasi aina ”veikko”. Näin olin ennen päivän nousua juossut vielä pian ympäri salon, ja tullut kapukaiselle taipaleelle kahen järven välillä. Taas hoihkasin tässä ”veikko! oot sie täällä?” ”Täällä” vastasi minulle joka haaralta, metsästä ja lähellä olevista saarista. Tuska ja juoksemisen pakko olivat lyöneet ruumiini hervakaksi, etten tahtonut jaksaa askelta eteenpäin astua. Heittiihen istumaan mättäälle. Päivän nousu rusotti kauniisti suuren sinertävän selän takana ja linnut havahtelivat jo unestansa ja visertelivät iloisella äänellänsä. Mutta minua painusti sitä raskaammasti, enkä tiennytkään ennen kuin olin vaipunut pehkon juureen, syvään uneen.” (Jatk.)